

Milica Kosorić

REZULTATI ISTRAŽIVANJA PRAISTORIJSKIH NASELJA NA PODRUČJU SEMBERIJE

U periodu od 1976. do 1978. godine vršena su rekognosciranja i iskopavanja na području Semberije.¹ Tom prilikom, pored probnih iskopavanja na pojedinim lokalitetima koji leže na potezu Batković — Ostojićevo, obavljeno je i sistematsko iskopavanje na lokalitetu Rapanović Polje u Triješnici.

Naselje na lokalitetu Rapanović Polje

Lokalitet Rapanović Polje leži na levoj strani seoskog puta koji iz Dvorova vodi za Triješnicu. Nalazi se pored groblja, na oranica-ma koje pripadaju ataru sela Dvorova i Triješnice (SO Bijeljina) (Pl. I).

Lokalitet je oštećen agrikulturnim radovima, pa su istraživanja vršena na dve izdvojene površine, gde se moglo očekivati da je kulturni sloj nešto bolje očuvan. Veći broj sondi (sonda 1. i 2. i sonde 5 — 12.) postavljene su duž puta za groblje.² Južno od ovih sondi, na udaljenosti od oko 35 m, postavljene su dve sonde (sonde: 3 i 4).

Sloj humusa je preoran pa se u njemu pojavljuje keramički materijal i grumenje lepa. Niže njega nastaje sloj izrazito mrke zemlje, čija debljina varira između 0,30; 0,80 i 1 m. Prostire se do zdravice ili prelazi u sloj svetlommrke zemlje, koji je samo mestimično očuvan i čija debljina se kreće između 0,20 i 0,40 m. Na dubini od oko 0,80 do 1 m nastaje zdravica, žuta ilovača.

U kulturnom sloju otkriveni su građevinski ostaci u vidu većeg i manjeg grumenja lepa, manji delovi poda, ugljenisani ostaci drveta i tragovi kočica. Mestimično su nalaženi i veći komadi amfornog lepa sa jakim tragovima gorenja (T. I, 1). U jugoistočnom delu sonde 1. na dubini od 0,60 m pronađeni su ostaci ognjišta, sa slojem pepela, gari, ugljevljem, ugljenisanim ostacima drveta i ma-

njim kamenjem. Severozapadno od ognjišta ležali su komadi lepa i tragovi od koca koji se pružao do 1,20 m dubine, gde je pronađen veći kamen, krupnozrni pešćar. Ostaci od drugog ognjišta ležali su u istočnom delu sonde 2 na dubini od 0,69 m (T. I, 2). Na ovoj dubini su otkriveni nagoreli komadi lepa, dosta ugljevlja, ugljenisani delovi drveta, sloj pepela i gari i delovi životinjskih kostiju. U neposrednoj blizini ognjišta, ustanovljeni su tragovi od kolja. Nalazili su se južno, zapadno i sjeverozapadno od ognjišta, na udaljenosti od oko 2,50 m.

U sondi 5 na dubini od 0,50 m do 1 m konstatovana je jedna jama, u kojoj je, pored keramičkog materijala i ostataka kostiju životinja, pronađeno i grumenje lepa, delovi ugljenisanog drveta i tragovi od kolja (Pl. II).

Nešto plića jama ustanovljena je u sondi 8. Pored keramičkog materijala i životinjskih kostiju, na dubini od oko 1 m nađeni su manji delovi poda, grumenja lepa i tragovi kolja. (Pl. III)

U severnom profilu sonde 3, na dubini 0,40 m otkrivena je urna ispunjena pepelom i garom, iznad koga su bile položene fragmentovane kosti (T. I, 3). Kosti su potpuno čiste, bez tragova gorenja i zemlje. Pojava tragova gari i čestica pepela zapažena je, na ovome nivou, u južnom delu sonde 3 i severozapadnom delu sonde 4.

Malobrojni nalazi građevinskih ostataka i konstatovana poremećenost slojeva, ne dozvoljavaju sagledavanje oblika i dimenzija stambenih objekata na naselju. Sudeći po mogućim nalazima, objekti su građeni u tehnici pletera i lepa. Pronađeni tragovi kolja u jamama navode na mogućnost postojanja i poluukopanih objekata.

Pored dosta brojnog keramičkog materijala nađeno je i nekoliko metalnih objekata. Od koštanih objekata nađena je samo igla. U celom kulturnom sloju nalaženi su ostaci životinjskih kostiju. Nešto bolje su očuvane dve vilice (T. I, 4).

Otkriveni keramički materijal je raznovrstan, kako u tipološkom, stilskom i tehničkom tako i u hronološkom pogledu. Stratiografski se ne može razvrstati pošto se, na različitim nivoima pojavljuje zajedno, u sondama i u jamama. Najveći broj otkrivenih sudova pripada latenskom periodu. Međutim, zapaženo je i prisustvo sudova sa tipološkim odlikama koje ga vezuju za stariji period. Stoga pokretni inventar naselja možemo posmatrati jedino u celini i izdvojiti ga prema karakteristikama koje ga opredeljuju u moguće vremenske periode.

Urna je koničnog oblika sa očuvanom trakastom drškom. Oštećena je, obod nedostaje. Boje je mrke, rađena od nedovoljno prečišćene zemlje. Ukrašena je sistemom kosih i vertikalnih urezanih linija, neujednačeno raspoređenih, od kojih se neke rombično seku (T. I, 5). Oblikom i ornamentalnim motivima urna se može povezati sa tipološko bliskim oblicima sudova badenske kulture.³ U južnom delu sonde 3, na nivou nalaza urne, otkriveni su fragmenti koničnih zdela, koji su na ramenu ornamentisani motivima urezanih paralelnih linija u kombinaciji sa motivom trouglova i cik-cak linija (T. I, 6, 7). Sudovi, svojim oblikom i ornamentikom nalaze analogije u materijalu vučedolske kulture.⁴

Otkriveni keramički materijal koji po svojim karakteristikama upućuje na veze sa formama sudova starijeg perioda, pretežno je grube fakture, crvene i crvenomrke boje. Pojedini primerci su izrazito grube fakture sa dosta primesa krupnijih zrnaca peska. Manji broj nađenih sudova je dobre fakture i tanjih zidova. Boje su crvenkaste i crne. Oblika su uglavnom koničnog i bikoničnog. Obodi su ravni ili razgrnuti sa cilindričnim vratom (T. I, 8). Pojavljuju se i oblici koničnih zdela sa ravnim ili uvučenim obodom. Ornamentalni motivi pretežno su izvedeni plastičnim trakama sa otiscima ili kosim zarezima (T. II, 9). Na ramenu jednog suda susreće se plastični, polumesečasti ukras (T. II, 10). Zastupljen je i oblik malog bikoničnog suda (T. II, 11), kao i primerak bikoničnog suda sa blago razgrnutim obodom, cilindričnim vratom i delom trbuha koji je ukrašen sistemom urezanih vertikalnih linija (T. II, 12). Zapažena je i pojava motiva utisnutih kanelura u kombinaciji sa plastičnim vertikalnim rebrom (T. II, 13). Nađen je i primerak suda sa delimično očuvanim cilindričnim vratom, poluloptastim trbuhom koji prelazi u zaobljeno dno sa udubljenjem na sredini. Trbuh suda ukrašen je vertikalnim žljebovima (T. II, 14). Sud je crne boje, dobre fakture. Za ovaj sud, za sada je teško naći direktne analogije. Oblikom i ornamentikom ukazuje na tipološku srodnost sa sličnim oblicima u materijalu kulture polja sa urnama.⁵ Pored navedenih oblika nađen je i sud u vidu kašike, sa izvučenom drškom (T. II, 15).

Među otkrivenim keramičkim materijalom pojavljuje se i primerak masivne drške, vertikalno bušene (T. II, 16), kao i oblici plastičnih, jezičastih i dugmastih drški. Na veze sa materijalom iz Doline upućuje nalaz drške suda sa dugmastim kružnim dodatkom, kao i nađeni primerak tordirane drške (T. II, 17). Analogni oblici tordiranih drški susreću se u materijalu sa naselja na Kekića Glavici a poznate su i sa drugih nalazišta halštatskog perioda.⁶ Međutim, nađeni primerci drški sa dugmastim ispupčenjima ne mogu se bliže datovati, s obzirom da predstavljaju oblike koji se pojavljuju u širokom vremenskom rasponu.⁷

Keramički materijal latenskog perioda pokazuje poznate karakteristike koje ga dele na dve osnovne grupe, na keramiku fine fakture, rađene na vitlu i keramiku grube fakture, rađenu slobodnom rukom. U osnovi, otkriveni keramički materijal nalazi analogije u oblicima sudova otkrivenim na Karaburmi⁸, Rospici Čupriji⁹, Židovaru¹⁰, na Gomolavi¹¹, Donjem gradu u Osijeku¹², kao i u Donjoj Dolini¹³, Triješnici¹⁴, Donjoj Mahali¹⁵, na Vukniću¹⁶, a i sa drugih i daljih područja na prostoru srednje Evrope gde su otkriveni kulturni ostaci prodora i života keltskih plemena¹⁷.

Sudovi fine fakture rađeni su od prečišćene zemlje, dobro su pečeni i tankih zidova. Boje su svetle i tamno-sive ređe crvenkaste. U znatnom broju pojavljuju se oblici koničnih i bikoničnih zdela sa razgrnutim obodom, koji se hronološki vezuju za II v. pre n. ere¹⁸ (T. II, 18, 19; T. III, 20, 22, 23). Nađeni su i primerci sudova sa razgrnutim obodom i širokim trbuhom (T. III, 21). Zastupljen je i oblik loptastog suda sa trakastom drškom iznad oboda (T. III, 24). Sudovi ovoga tipa pojavljuju se tokom latenskog perioda, a najbrojniji su u I v. pre n. ere¹⁹.

Dna sudova su ravna i prstenasta. Malobrojni primerci sudova ukrašeni su motivima glačanih traka.

Sudovi grube fakture rađeni su od zemlje sa dosta primesa peska i sa česticama liskuna. Boja im varira, od svetlomorke do crne. Neki primerci su, usled pečenja, crni. Oblika su koničnog lonca sa ravnim, blago uvučenim i zaobljenim obodom. Kod nekih primeraka, udubljena linija odvaja zaobljeni obod od vrata suda. Dna su ravna. Pored češljastih ornamentalnih motiva susreću se i motivi izvedeni horizontalnim, kosim i lučnim linijama.

Sudovi sa zadebljanim obodom ukrašeni su na ramenu motivima urezanih polukrugova a na trbuhu metličastim ornamentom (T. III, 25, 26; T. IV, 27, 28).

Keramički materijal po svojoj fakturi, oblicima i ornamentalnim motivima, predstavlja sudove čija se pojava stavlja na kraj II v. pre n. ere²⁰.

Pored sudova pronađeni su i mali keramički pršljenci, koničnog i bikoničnog oblika. Boje su mrke i crvenkaste (T. IV, 29, 30).

Na dubini između 0,50 i 0,69 m otkrivene su fibule i dva manja gvozdena noža. Pronađeni noževi su sa povijenom sečicom i kratkom drškom²¹ (T. IV, 31).

Jedna od otkrivenih bronzanih fibula, pripada tipu fibule sa posuvraćenom nogom koja se šapisom vezuje za luk (T. IV, 32). Bliske paralele nalaze se u oblicima fibula otkrivenih na Karaburmi²².

Druga bronzana fibula sa posuvraćenom nogom je ukrašena sa četiri plastična ispupčenja (T. IV, 33). Analogni oblik fibule susreće se u primerku fibule iz Novog Banovca²³. Nađen je i ukrasni prsten od fibule. Oblika je kružnog venca ukrašenog urezanim crticama. Unutar venca nalaze se tri kruga spojena dugmastim ispupčenjem (T. IV, 34). Fibule ovoga tipa poznate su sa područja Slavonije i Srema²⁴. Na naselju je pronađen i primerak ranolatske fibule²⁵. To je primerak bronzane fibule sa posuvraćenom nogom, koja ne dodiruje luk. Luk je ukrašen urezima. Na opruzi fibule nalaze se navoji od kojih idu lančići u vidu privezaka (T. IV, 35).

Pored ovih nalaza, pronađen je i luk gvozdene fibule i fragmentovana opruga sa iglom od fibule a i nekoliko manjih gvozdenih objekata, koji su u lošem stanju očuvanosti pa im se oblik nije mogao odrediti.

X
X X

Na osnovu rezultata dobijenih sa iskopavanja i pregledom pronađenih materijalnih ostataka, konstatovano je da se na lokalitetu nalazilo naselje koje je postojalo u toku dužeg vremenskog perioda.

Veći broj keramičkog materijala i metalni objekti, nose u sebi karakteristične elemente latenske kulture i pokazuju da je naselje živelo u periodu od III do I v. pre n. ere. Na postojanje naselja i u starijem periodu ukazuju nalazi materijalne kulture koji upućuju na veze sa srodnim materijalom iz perioda kasnog bronzanog i starijeg gvozdenog doba.

Verovatno da naselje na lokalitetu Rapanović Polje stoji i u bliskoj vezi sa lokalitetima koji leže u njegovoj neposrednoj blizini. Tako, na lokalitetu Silajet, koji leži oko 400 m jugoistočno, ustanovljena je nekropola iz perioda kasnog bronzanog doba, a na susjednim oranicama otkriveni su grobovi iz perioda starijeg i mlađeg gvozdenog doba²⁶.

Istovremeno, pronađena urna sa spaljenim ostacima pokojnika i zapažena pojava sudova sa elementima vučedolske kulture, navodi na zaključak da je u periodu prelaza u metalno doba, na južnom delu lokaliteta postojala nekropola. Na ovu mogućnost ukazuju istraživanja izvršena na nekropoli Silajet, gde je jedan od pronađenih grobova sa spaljenim ostacima pokojnika bio pokriven zdelom koslačkog tipa.²⁷

II

Rezultati probnih radova na području Batković — Ostojićevo

Četiri lokaliteta, smeštena u neposrednoj blizini jedan drugog, leže udaljeni oko 6 km severno od sela Batkovića (SO Bijeljina), uz potok Bistrik, na imanju poljoprivrednog dobra »Semberije« i na parcelama privatnih vlasnika. Lokalitet Gradac²⁸ i lokalitet Poljoprivredno dobro pripadaju ataru sela Batkovića a lokaliteti Veliki Gradac ili Veliki Breg i Mali Gradac, ataru sela Ostojićeva. Severno od lokaliteta, na udaljenosti od oko 5 km. teče reka Sava (Pl. IV).

Naselje na lokalitetu Veliki Gradac

Lokalitet Veliki Gradac leži udaljen oko 100 m severoistočno od lokaliteta Mali Gradac. To je brežuljkasto uzvišenje, usred ravnice, visine oko 2 m.

Lokalitet je znatno oštećen poljoprivrednim radovima. Humusni sloj je preoran. Niže njega nastaje kulturni sloj, zemlja mrke boje, koja se proteže do dubine 1,20 m. Na ovoj dubini se pojavljuje sloj svetlije, peskovite zemlje, koja odmah prelazi u sloj mrke, kompaktne zemlje. Na dubini oko 2,10 m pojavljuje se zdravica.

Građevinski ostaci u kulturnom sloju pružaju podatke o postojanju dva horizonta stanovanja. Na osnovu izvršene tipološke analize pronađenog keramičkog materijala možemo govoriti o postojanju dva perioda na naselju.

Starijem periodu naselja pripadaju slojevi od zdravice do dubine od oko 1,10 m. U ovome sloju otkriveno je grumenje lepa, fragmenti poda, tragovi pepela i gari. Pored keramičkog materijala, pronađeno je i nekoliko kremenih nožića, nukleusa i primerak fragmentovane koštane igle. Nađeno je i nešto ostataka životinjskih kostiju i školjki. Keramički materijal rađen je pretežno od nedovoljno prečišćene zemlje, mrkocrvenkaste boje. Pojavljuju se primerci koničnih zdela, među kojima je i primerak zdele crnoglačane površine i primerak zdele sa glačanim kanelurama. Zastupljeni su i oblici sudova sa ravnim obodom, na kojima se nalazi ornament izveden plastičnom trakom sa otiscima. Sa dubine od oko 1,40 m potiče primerak bikonične zdele, crvenkastocrne boje, glačane površine. Niže oboda zdela je ukrašena motivom u vidu duboko urezane cik-cak trake (T. V, 36). Ornament u vidu dva kosa ureza susreće se i na primerku trbuha suda. Pronađeni su i primerci manjih tunelastih drški, i primerak plastične, jezičaste drške.

Malobrojni primerci koničnih zdela, oblici tunelastih drški, ornamentalni motiv kanelovanja, kao i plastične trake i otisci, pokazuju srodnost sa nalazima otkrivenim na neolitskim naseljima na području severoistočne Bosne.²⁹

Slojevi iznad 1,20 m pripadaju mlađem periodu. Karakteristični su nalazi većih komada kompaktnog kućnog lepa. Lep je crvenkaste boje ali mnogi komadi su crni, nagoreli usled dejstva vatre. Na dubini od oko 0,60 m otkriveni su ostaci od porušene peći. Dno peći je fundirano fragmentima keramike, iznad koje je dolazio sloj pečene ilovače i sloj premaza. Iznad i okolo peći ležao je debeo sloj gari, pepela sa ostacima od ugljenisanog drveta. Neposredno, uz peć, ležala su tri manja piramidalna tega (T. V, 37); veći teg, pravougaonog oblika, sa tragovima gorenja (T. V, 38); manji sudić (T. V, 39); kameni žrvanj; školjke; puževi; ostaci životinjskih kostiju; deo roga od jelena (T. V, 40; Pl. V).

Keramički materijal rađen je od nedovoljno prečišćene zemlje. Boje je svetlornke i mrkocrvenkaste. Zastupljeni su konični i bikonični oblici. Drške su trakaste i plastične, dugmastog tipa. Ornament je izveden plastičnim trakama sa otiscima ili sistemom od dva niza kružnih i trouglastih otisaka i uboda a i motivima žigosa-nja (T. V, 41, 42, 43, 44, 45; T. VI, 46).

Otkriveni sudovi, formama i ornamentalnim motivima nalaze paralele u materijalu badenske kulture.³⁰

Naselje na lokalitetu Mali Gradac

Lokalitet je u obliku manjeg brežuljka, nešto razvučenog u pravcu S-J. Probna iskopavanja su izvršena na njegovom severozapadnom delu. Sloj humusa, debljine oko 10 cm preoran je. Niže njega nastaje kulturni sloj, zemlja mrke boje, koja na dubini između 0,30—0,40 m prelazi u sloj zemlje svetlornke boje. Sloj postepeno prelazi u zdravicu, koja se pojavljuje na dubini oko 1 — 1,20 m.

Na dubini od oko 0,30 m otkriveni su skeletni ostaci sahranjenog pokojnika. Pokojnik je položen na zemlji, sa licem okrenutim ka istoku i sa rukama prekrštenim na grudima.³¹

U kulturnom sloju pronađen je keramički materijal, ostaci kostiju životinja i rečne školjke.

Keramički materijal iz slojeva svetlornke zemlje, od zdravice do dubine 0,60 i 0,40 m ne pokazuje razlike u tipološkom i stilskom pogledu. Sudovi su koničnog i bikoničnog oblika sa ravnim i raz-

grnutim obodom. Nađeno je i nekoliko primeraka koničnih zdela, plitkih tanjira. Drške su tunelastog oblika. Pored ornamenata izvedenih otiskom zapaža se i pojava ukrašavanja kanelovanjem i glaćanjem (T. VI, 47, 48, 49).

Na dubini od oko 0,80 m pronađeni su ostaci potpuno uništenog ognjišta. Nalaženi su i veći komadi kompaktnog lepa.

Malobrojni nalazi keramike, po svojim tipološkim karakteristikama upućuju na veze sa materijalom otkrivenim na neolitskim naseljima severoistočne Bosne.³²

Gornji slojevi, koje leže na dubini između 0,60 i 0,40 m i prostiru se do površine, poremećeni su prilikom ukopavanja groba. Sporadično se pojavljuju tragovi lepa, gari, pepela i ugljevlja. Pronađen je manji deo poda i fragmenat lepa sa otiskom koca. Među nađenim keramičkim materijalom zapažena je pojava sudova sa ravnim i blago razgrnutim obodom. Nađen je i primerak konične zdele, kao i manji bikonični sudić sa ravnim obodom i dnom i sa naglašenim prelazom ka donjem konusu. Sudić je ukrašen sa četiri urezane, simetrično raspoređene linije (T. VI, 50).

Na dubini 0,35 m otkriven je i fragmentovani bronzani objekat čija se namena ne može tačno odrediti (T. VI, 51).

Naselje na poljoprivrednom dobru

Prema podacima i na ovome lokalitetu je postojalo brežuljkasto uzvišenje, koje je vremenom, dubokim oranjem i nivelacijom, uništeno.

U delimično očuvanom kulturnom sloju, debljine oko 0,50 m pored keramičkog materijala pronađeni su i kreneni nožići kao i malobrojni nalazi životinjskih kostiju. Zapažena je i pojava grumenja lepa i čestica ugljenisanog drveta.

Pronađeni keramički materijal rađen je od nedovoljno prečišćene zemlje, koja sadrži sitnija i krupnija zrnca peska. Boje je mrkocrvene. Među nađenim primercima zapažena je pojava koničnih zdela i sudova sa razgrnutim obodom i visokim vratom. Drške su tunelastog tipa.

Otkriveni keramički materijal pokazuje srodnost sa materijalom otkrivenim u mlađim stratumima neolitskih naselja na području istočne Bosne.³³

III

Rezultati izvršenih kratkotrajnih i po obimu malih iskopavanja na lokalitetima smeštenim na potezu Batković — Ostojićevo, vršenih radi planiranih daljih obimnijih istraživanja, pružili su osnovne podatke o karakteru naselja grupisanih na ovome prostoru. Otkrivena materijalna kultura stanovnika u svojoj osnovi se povezuje sa kulturom neolitskih naselja severoistočne Bosne. Pokretni inventar gornjeg horizonta stanovanja naselja na Velikom Gradcu nosi odlike novih kultura perioda prelaza u metalno doba, čiji nosioci nastavljaju dalji život na naselju.

Na mogućnost poznavanja bronzе od strane stanovnika naselja na Malom Gradcu ukazuje pronađeni fragmentovani bronzani objekat, nejasnog oblika. Međutim, malobrojni i nedovoljno tipičan keramički materijal i poremećenost gornjih slojeva, ne daje osnov za njihovo bliže datovanje.

Pored iskopavanja na području Semberije su vršena i dosta obimna rekognosciranja. Rekognosciranja pojedinih predela obavljanu su kako u navedenom periodu tako i u toku prethodnih godina.³⁴ Prema prikupljenim podacima krugu naselja na potezu Batković — Ostojićevo pripada i naselje na lokalitetu Adice. Lokalitet leži na udaljenosti oko 2 — 3 km jugoistočno od Ostojićeva. Među prikupljenim podacima svakako su od značaja i podaci o nalazima keramičkog materijala, kamenoj sekiri (T. VI, 52, 53) i lepu na lokalitetu Kućerine u Dvorovima.³⁵

U toku rekognosciranja prikupljeni su podaci i o nalazima latenske keramike na lokalitetu Predionica u Triješnici i o nalazima na lokalitetu Dugi Kajiši u Dazdarevu³⁶ (T. VI, 54). Ovi nalazi neosporno govore o širem rasprostiranju latenske kulture na ovome području.³⁷

Na osnovu izloženog, dosadašnja arheološka istraživanja na području Semberije pružala su dokaze o postojanju i životu praistorijskih kultura u širokom vremenskom rasponu: od neolita i perioda prelaza u metalno doba sa latenskim periodom.

NAPOMENE:

- 1 Istraživanja vršena u navedenom periodu vođena su u okviru projekta »Istraživanja praistorijskih kultura u periodu nastanka i razvoja upotrebe metala na području donjeg Podrinja i dela Semberije i istraživanja narodnog života i običaja donjeg Podrinja«, koji je finansirala RZNR SR BiH uz učešće Muzeja istočne Bosne u Tuzli. Radove na projektu vodila M. Kosorić. U radovima, u toku 1976. godine, učestvovali su: V. Kecman, S. Perić, S. Kulenović, kustosi i B. Derniković, fotograf. U daljim radovima, 1978—1979. godine, istraživanja su obavljena u saradnji sa: D. Šaula, V. Pilipović, studenti arheologije i I. Korać, student tehnike.

- 2 Najveći broj sondi otvoren je na imanju Veljka Miličića iz Triješnice. Dve sonde su postavljene na imanju Nege Negića, a jedna na imanju Ljube Đokića iz Dvorova.
- 3 R. SCHMIDT, Die Burg Vučedol, 1945, T. 56.
N. TASIĆ, Praistorijsko naselje kod Dobanovca i prilog proučavanju badenske grupe u Vojvodini, Starinar, 1959. 228, sl. 10.
- 4 R. SCHMIDT, nav. delo, T. 44.
- 5 K. VINSKI-GASPARINI, Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj, 1973, T. 116, 7, 9, 10; T. 122, 2.
- 6 Z. MARIĆ, Donja Dolina, Glasnik Zemaljskog Muzeja, 1964, 5. T. XVI, 3 T. XXI, 9.
B. ČOVIĆ, Gradinsko naselje na Kekić Glavici, GZM, 1962, 41. T. II, 1.
Z. MARIĆ, Vis kod Dervente, GZM, 1961, 151, T. V, 13.
A. VULPE, Zur Mittleren Hallstatzeit in Rumänien, Dacia, IX, 1965, 105, T. 6, 10.
- 7 M. GARAŠANIN, Praistorija Srbije, 1973, 303, sl. 10, 7.
D. SREJOVIĆ, Nekropola u Donjoj Brnjici, Glasnik Muzeja Kosova i Metohije, IV—V, 1959—1960. T. II, 4.
- 8 J. TODOROVIĆ, Praistorijska Karaburma I, 1972.
- 9 J. TODOROVIĆ, Praistorijska nekropola na Rospi Čupriji kod Beograda, Godišnjak Muzeja grada Beograda III, 1956.
- 10 B. GAVELA, Keltski opidum Židovar, 1952, Arheološki pregled: 1965, 1966, 1967.
- 11 R. RAŠAJSKI, Gomolova kod Hrtkovaca, Rad Vovjođanskih Muzeja, 3, 1954, 188.
Š. NAD, Zaštitno iskopavanje na Gomolavi kod Hrtkovca, RVM, 9, 1960, 112.
B. JOVANOVIĆ, Mlađe gvozdeno doba, Praistorija Vojvodine, 1974, 277.
- 12 E. SPAJIĆ, Nalazište mlađeg željeznog doba sa terena Osijeka, Osječki Zbornik, IV, V, 1954, 1956, 7, 47.
- 13 Z. MARIĆ, nav. delo, GZM, 1964.
- 14 Z. MARIĆ, Praistorijski nalazi i lokaliteti iz Triješnice i Dvorova, Članci i grada za kulturnu istoriju istočne Bosne, IV, 1961, 43.
- 15 M. KOSORIĆ, Rezultati zaštitnog iskopavanja na lokalitetu Brdo u Donjoj Mahali, Članci i grada... VIII, 1970, 41.
- 16 M. KOSORIĆ, Praistorijska naselja na području Spreče, Članci i grada... XIII, 1980, 108.
- 17 J. FILIP, Keltove ve sredni Evrope, 1956.
- 18 J. TODOROVIĆ, Karaburma, 50, T. VII, T. XV.
- 19 Ibid, 52.
- 20 J. FILIP, nav. delo, 495; J. TODOROVIĆ, nav. delo. T. XV, T. XX.
- 21 J. TODOROVIĆ, nav. delo.
N. MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, Keltsko-Latenska kultura u Slavoniji i Sre-mu, 1970, T. IV, 11. T. XXIII, 3, 4, 5.
- 22 J. TODOROVIĆ, nav. delo.
- 23 N. MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, nav. delo, T. XXVII, 1.
- 24 N. MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, nav. delo, T. XXIII, 3, T. IX, 5.
- 25 Ibid, 18.; J. TODOROVIĆ, nav. delo. 60—62.
- 26 M. KOSORIĆ, nav. delo, VI, 1965.
Z. MARIĆ, nav. delo, IV, 1961.
- 27 M. KOSORIĆ, nav. delo.
- 28 M. KOSORIĆ-B. STALIO, Neolitsko naselje u selu Batkoviću kod Bijeljine, Članci i grada... VII, 1965.

- 29 A. BENAC, Neolitski telovi u severoistočnoj Bosni..., GZM, 1961, 46.
B. ČOVIĆ, Rezultati sondiranja na praistorijskom naselju u Gornjoj Tuzli, GZM, 1961, 92.
- 30 B. JOVANOVIĆ, Kulturne grupe razvijene metalurgije bakra, Praistorija Vojvodine, 1974, 153.
- 31 Prema podacima dobijenim od meštana, na lokalitetu se i prilikom oranja nailazi na grobove, iznad kojih su nekada postojali i kameni spomenici (verovatno — po opisu — stećci).
- 32 A. BENAC, nav. delo.
- 33 Ibid.
- 34 Z. MARIĆ, Članci i građa... IV.
Muzej istočne Bosne u Tuzli vršio je detaljno rekognosciranje područja Semberije u toku 1963—1964. godine.
- 35 Zahvaljujući drugu Bori Lopandiću iz Dvorova, sakupljen je materijal sa lokaliteta, koji je otkriven prilikom kopanja zemlje za postavljanje cevi.
- 36 Sud je pronašao Mihajlović Ilija iz Dazdareva i predao ga Muzeju.
- 37 M. GARAŠANIN, Praistorija Srbije, 1973, 520.

DIE ERGEBNISSE DER UNTERSUCHUNGEN URGESCHICHTLICHER SIEDLUNGEN IM GEBIET VON SEMBERIJA

I

Die Siedlung in Rapanović Polje

Im Laufe der archäologischen Forschungen in Semberija sind systematische Ausgrabungen an der Lokalität Rapanović Polje unternommen worden.

Diese Fundstelle liegt auf der rechten Seite des Dorfweges, welcher von Dvorovi nach Triješnica führt.

Aufgrund der Ergebnisse, ist in diesem Gebiet eine Siedlung festgestellt, die im Laufe längerer Zeit bestand. Das entdeckte Material kann nicht stratigraphisch eingeordnet werden. Eine Anzahe der entdeckten Geschirre (Abb. 12—17) weist auf Verbindungen mit der Zeit der späten Bronze und der älteren Eisenzeit an.

Für die Betrachtung des Lebens in der Seidlung vom III bis zum I Jht. v. n. Z. geben zahlreiche Keramikfunde wie auch Metallobjekte, die für die Latènekultur charakteristisch sind (Abb. 18—28; 31—35).

Im südlichen Teil des Fundortes, in der Tiefe von 0,40 m wurden Urnen und in der Nähe auch einige Fragmente von Schüsseln mit den Elementen der Kultur von Vučedol (Abb. 5, 6, 7) entdeckt. Diese Funde weisen auf die Schlussfolgerung an, dass in der Zeit des Übergangs in die Metallperiode auf dem südlichen Teil der Fundstelle ein Friedhof bestand.

II

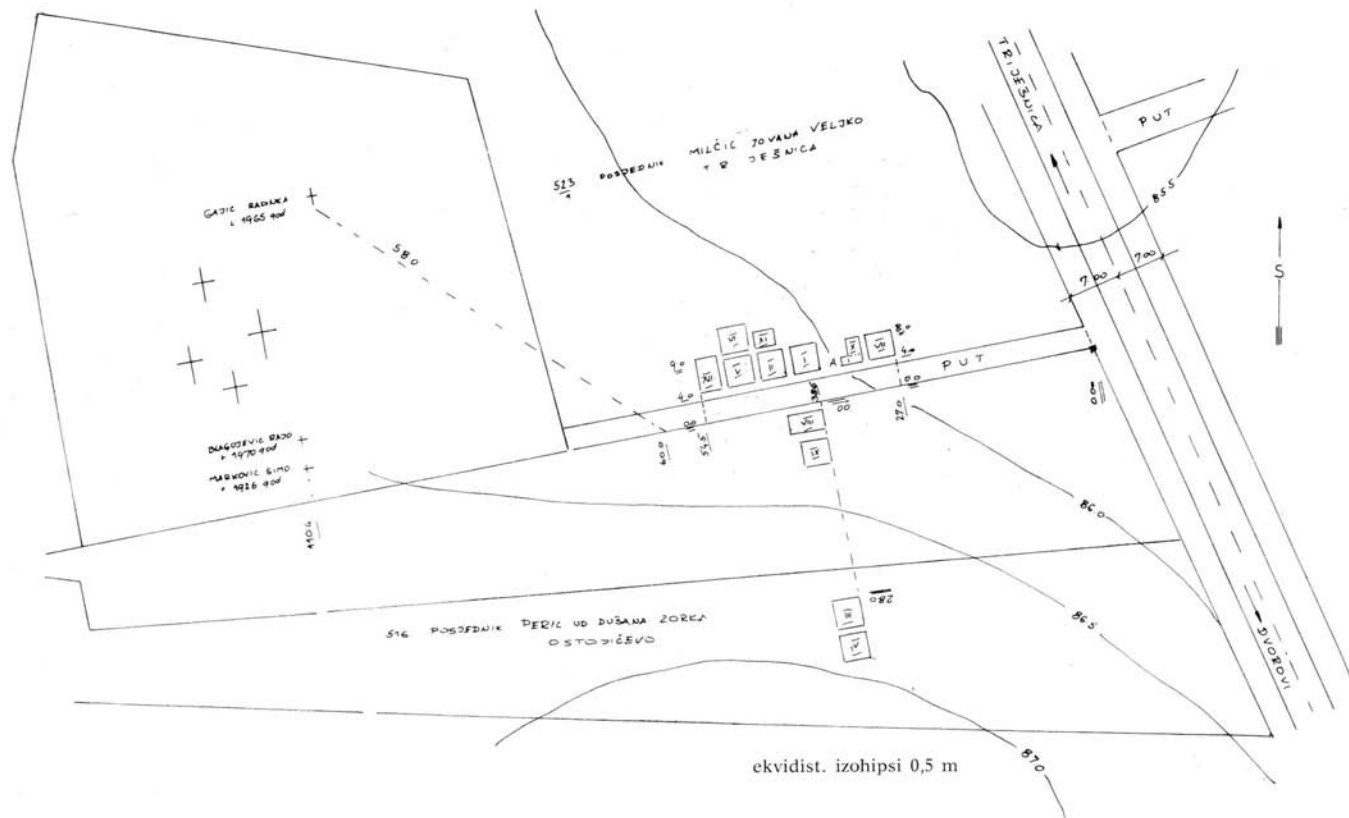
Die Ergebnisse der Probenarbeiten im Bereich Batković - Ostojićevo

Vier Fundstellen, die in der unmittelbaren Nähe gelegen sind, befinden sich 6 km nördlich vom Dorf Batković, am Bistrik-Bach. Das Gebiet Gradac als auch das Landwirtschaftsgut gehören dem Dorf Batković und das Gebiet Veliki und Mali Gradac dem Bereich des Dorfes Ostojićevo.

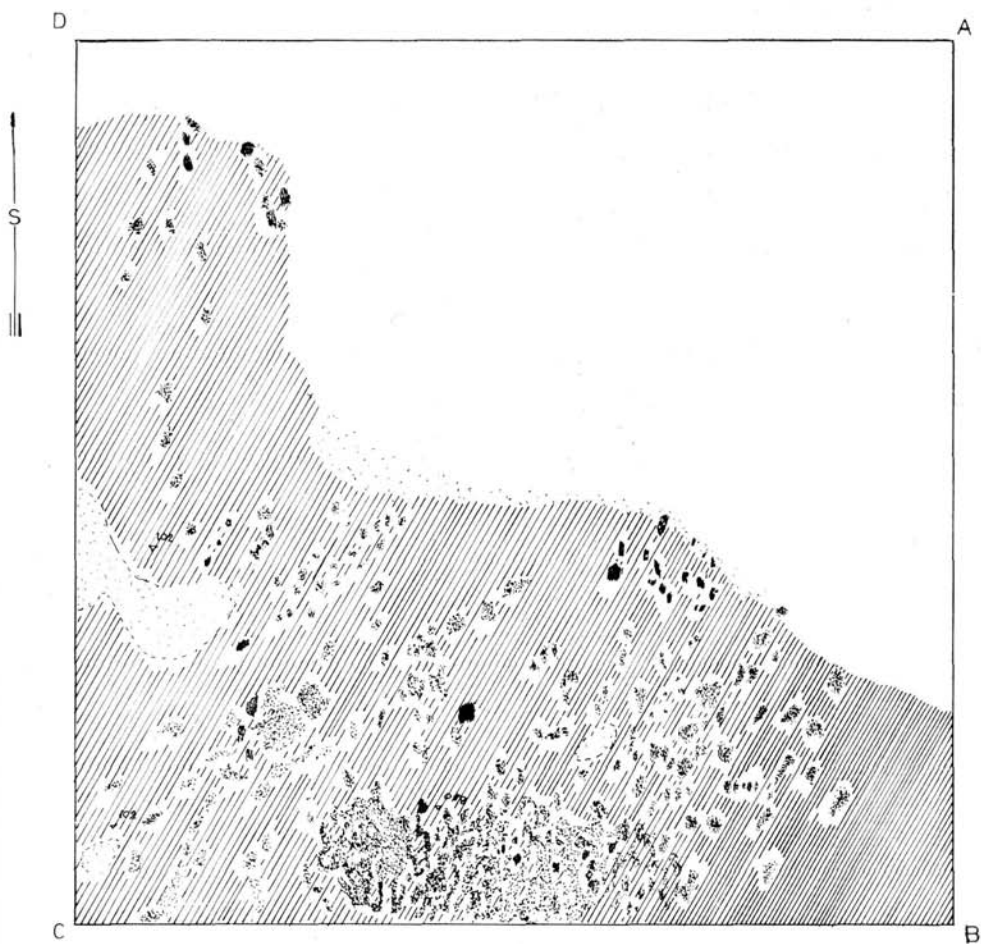
Die Probenarbeiten die auf diesen 3 Gebieten unternommen wurden, haben die Grundangaben vom Charakter dieser gruppierten Siedlungenergebnisse, sie stehen in Verbindung mit anderen neolithischen Siedlungen des nordöstlichen Bosniens.

Die Funde aus der zweiten oberen Wohnschicht in Veliki Gradac tragen die Merkmale des Überganges in die Metallzeit, deren Träger ein weiteres Leben in der Siedlung fortgesetzt haben.

Die oberen Schichten in Mali Gradac wurden bei nachträglichen Bestattungen beträchtlich in Unordnung gebracht. Der Inventar aus diesen Schichten bietet keine genügende Elemente für nähere chronologische Zuordnung.



Plan I, Lok. Rapanovića polje u Triješnici (SO-e Bijeljina)



Pl. II, Jama u sondi V

legenda

-  mrka zemlja
-  gar
-  lep
-  žuta zemlja
-  tragovi koca

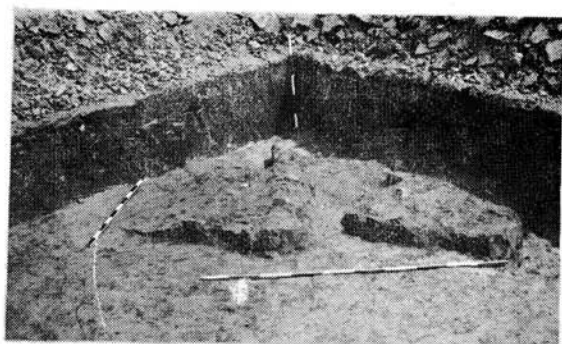
legenda :

-  humus
-  mrka zemlja
-  lep
-  zdravica



Pl. III, Profil C-D

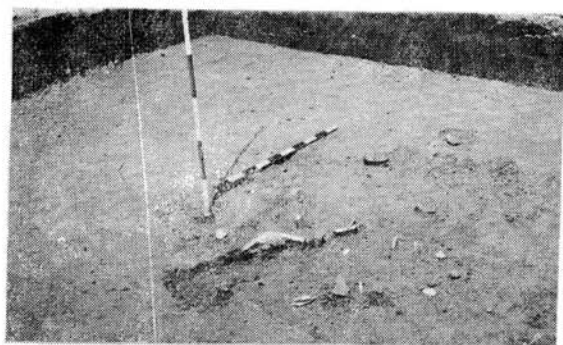
Tabla I



1



3



2



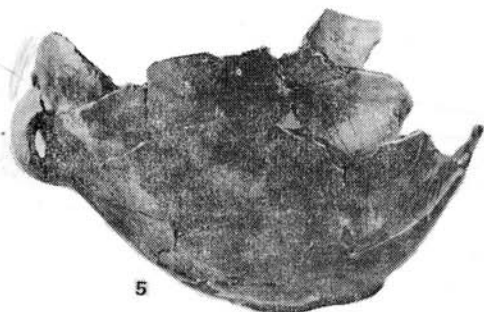
7



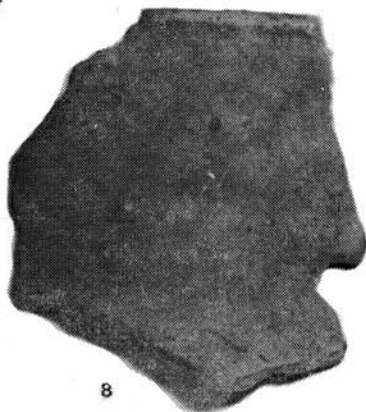
6



4



5



8

Tabla II



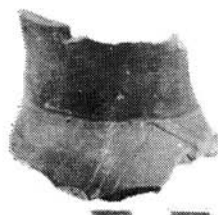
9



10



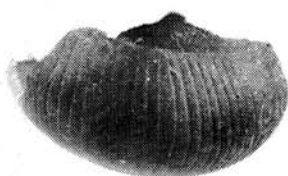
11



12



13



14



15



16



17



18



19

Tabla III

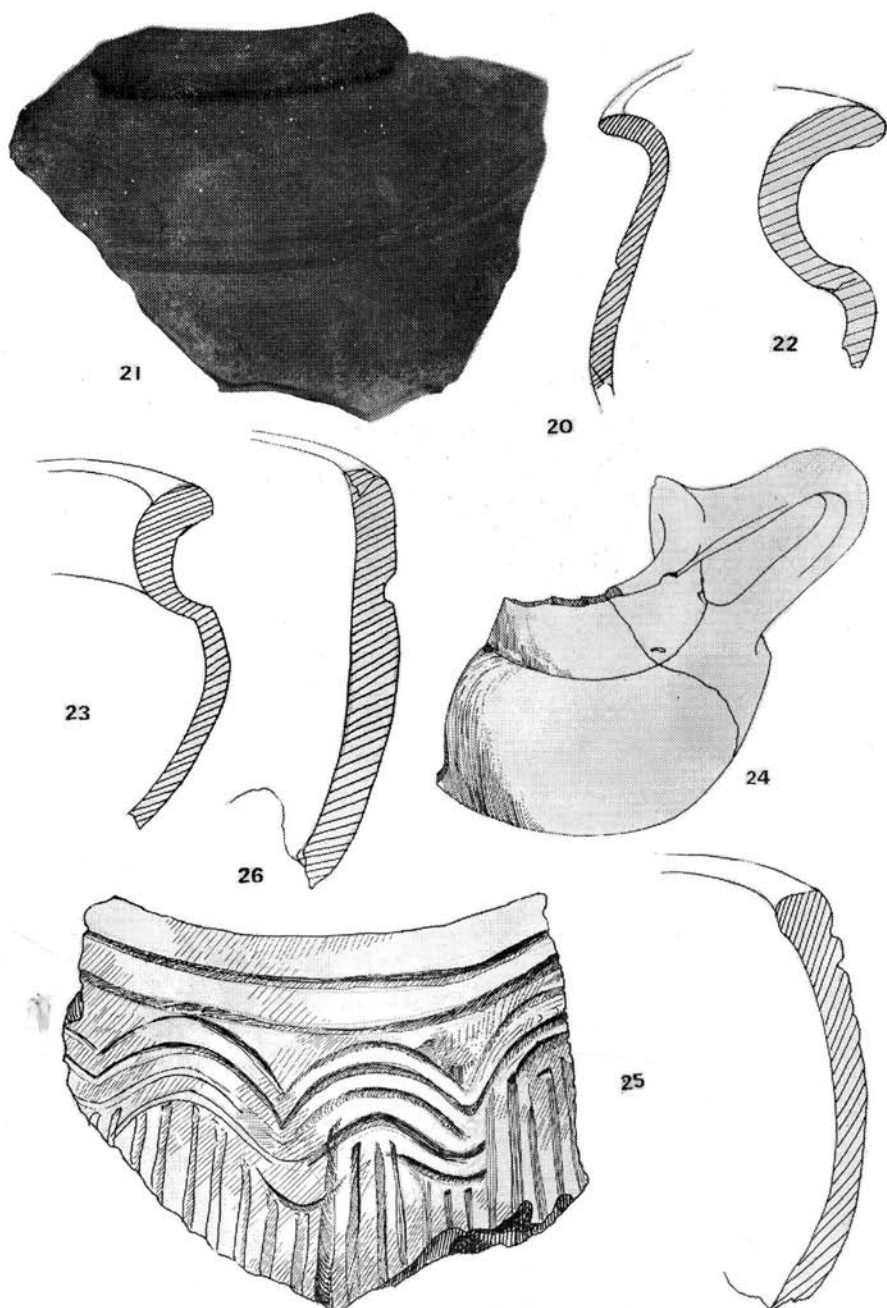
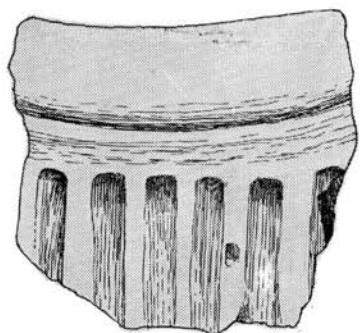
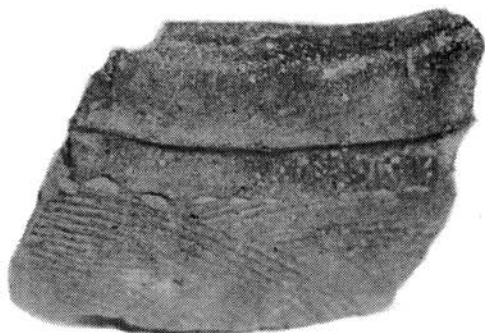


Tabla IV



27

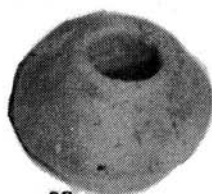
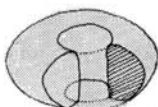


28



R=1:1

29



30



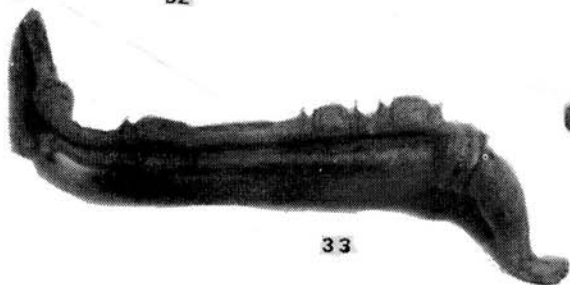
31



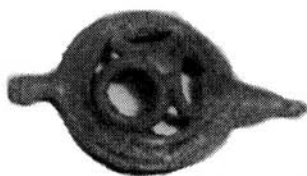
32



35

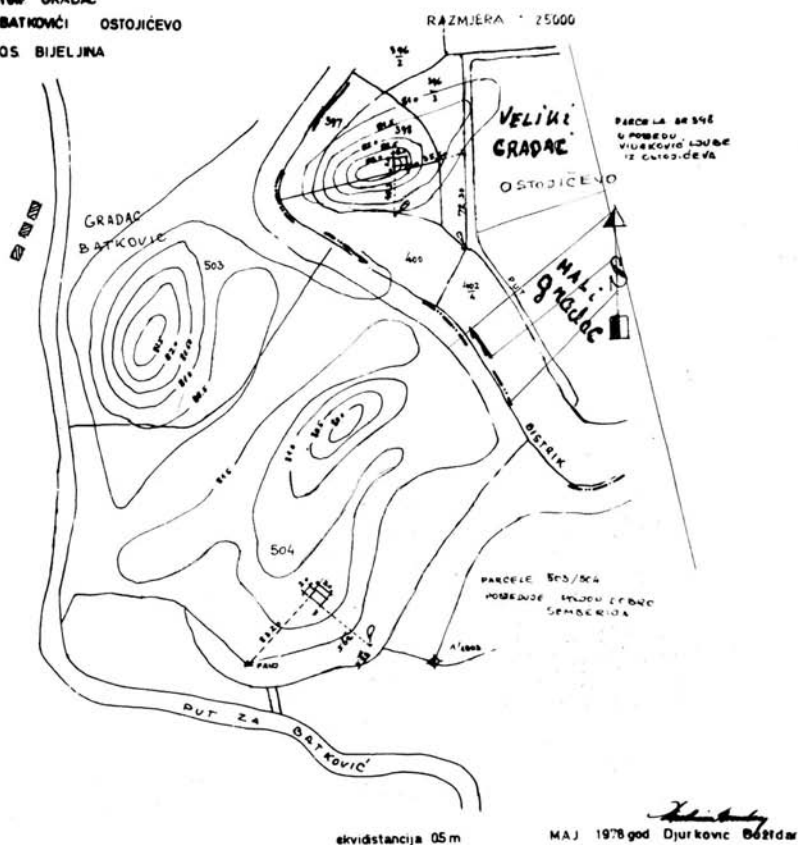


33



34

SITUACIONI PLAN
1:6 GRADAC
BATKOVIĆI OSTOJICEVO
OS BIJE LJINA



Plan IV

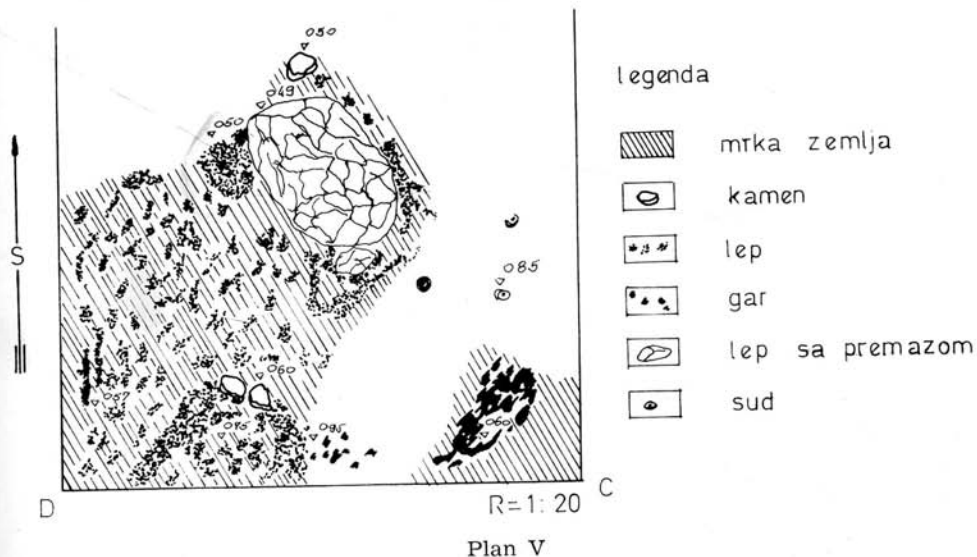


Tabla V

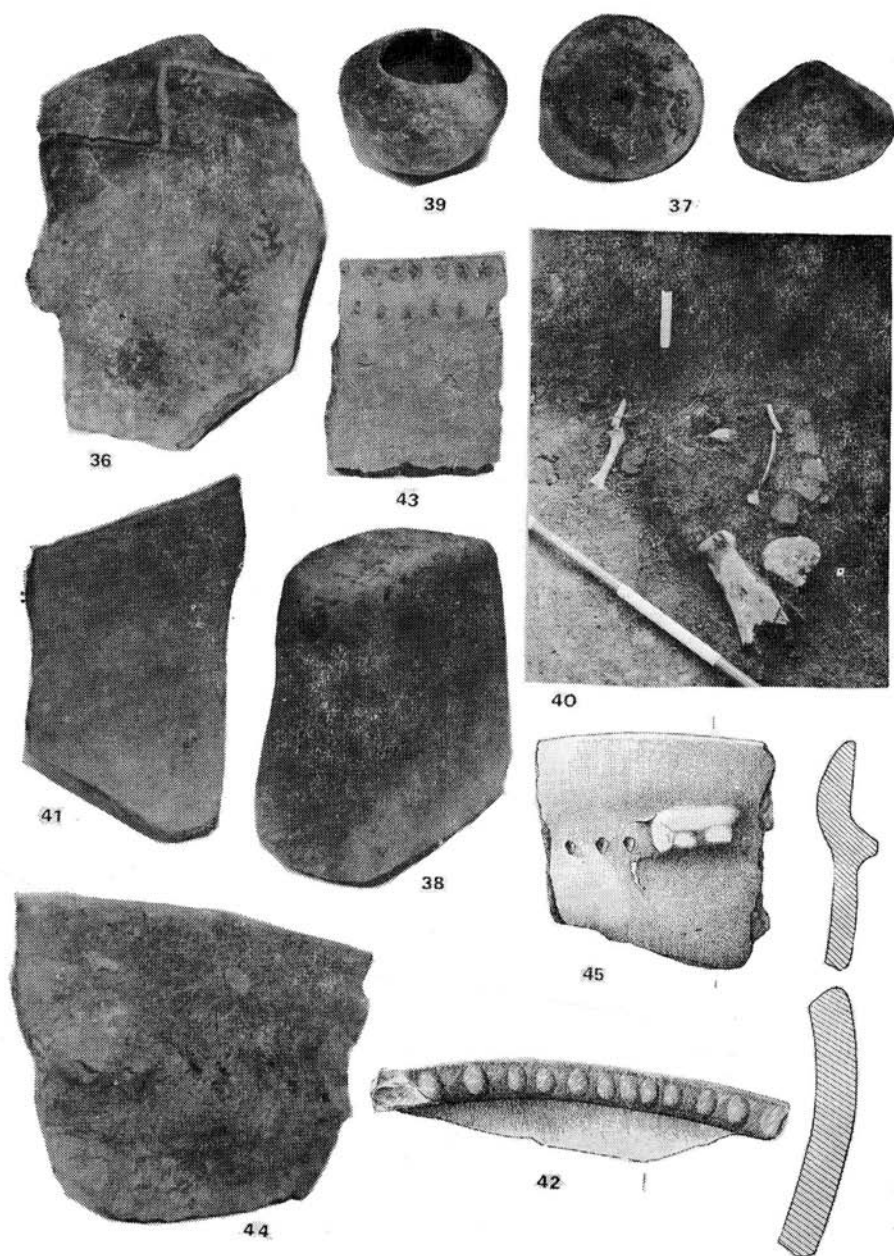


Tabla VI

